

**Gullev-Bøgeskov.
Bopladsfund fra stenalder, bronzealder og jernalder.**

Martin Mikkelsen

Kulturhistorisk Rapport

Viborg Museum 2015

Bygherrerapport nr. 84

Bygherre: N1 A/S

ISBN 978-87-92778-44-4

Indledning

Området omkring Gullev i den sydøstlige del af Viborg Kommune (fig. 1a-b) har vist sig at være en arkæologisk guldgrube.

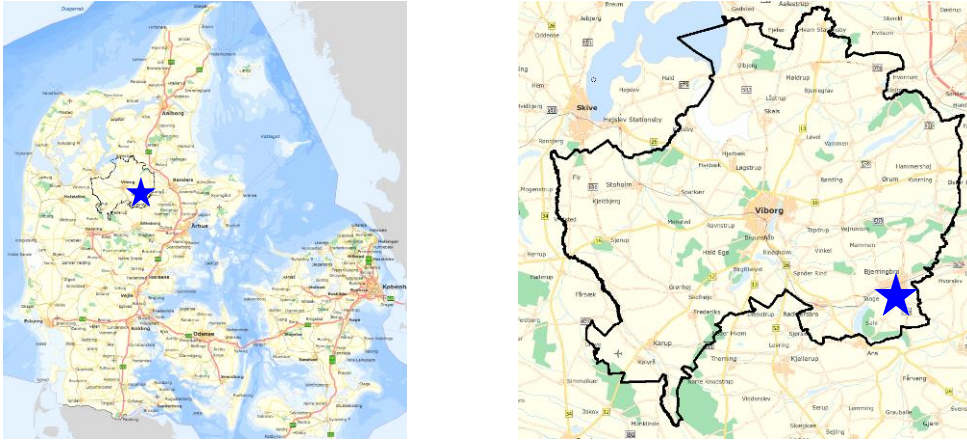

Fig. 1a-b. Undersøgelsesernes placering i Viborg Kommune. Baggrundskort © Geodatastyrelsen

Ved Gullev kan man næsten ikke stikke spaden i jorden uden at gøre fund, og på Viborg Museum har vi da også en række fund, der blev gjort af gravrøvere og bønder fra sidste halvdel af 1800-tallet og fra første halvdel af 1900-tallet. F.eks. har museet fund fra yngre stenalder (fig. 2-3), fra tidlig ældre bronzealder (fig. 4), fra yngre bronzealder (fig. 5) og fra ældre jernalder (fig. 6-7).

Fig. 2-3. Stridsøkse og påbegyndt køllehoved fra yngre stenalder. Indkommet 1868 og "... funden i en lille forhøining paa Bøgeskov Gullev Sogn."

Fig. 4. Bronzeøkse fra ældre bronzealder. Indkommet 1925 og "Fundet af Peter Jacobsen Bakkerne ved Bøgeskov, Gullev sogn."

Fig. 5. Bronzesværd fra yngre bronzealder. Indkommet i 1867 og fundet i en høj i Gullev sogn.

Fig. 6-7. Lerkar fra ældre jernalder. Indkommet 1868 fra vejbetjent Lund og ".. funden i en gruusgrav paa Bøgeskov Mark."

Arkæologiske undersøgelser mellem Gullev og Bøgeskov

Fra 1974 til 2015 er der foretaget ret omfattende arkæologiske undersøgelser i området mellem Gullev og Bøgeskov (fig. 8).

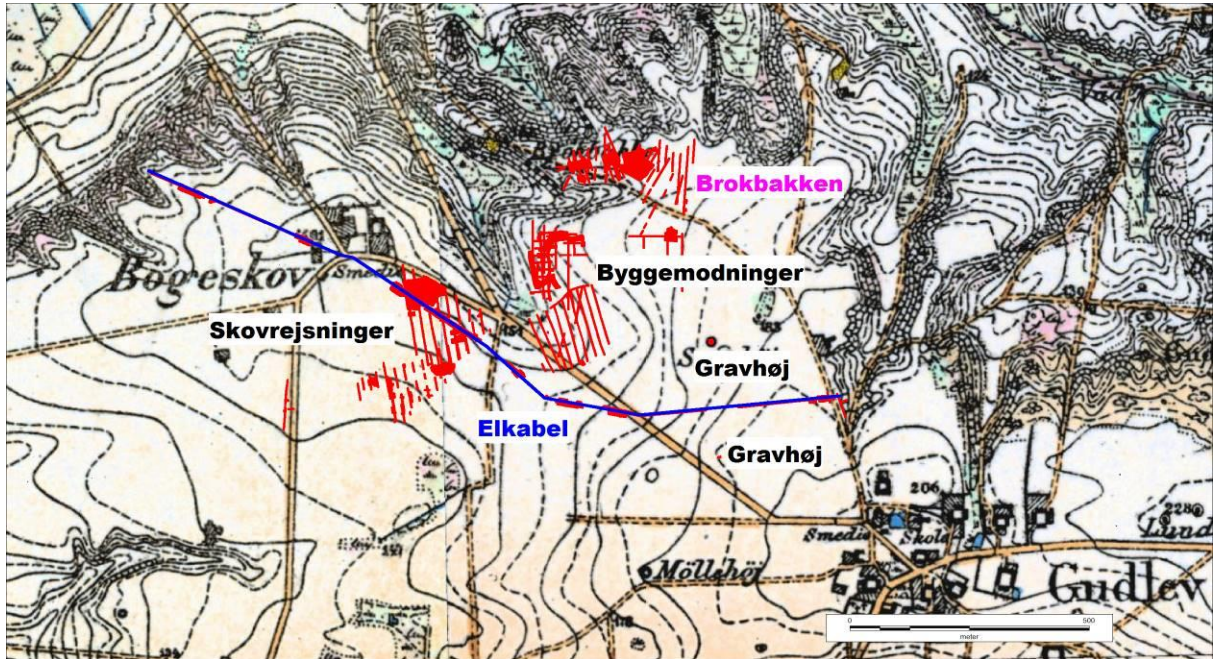

Fig. 8. Arkæologisk undersøgte områder mellem Gullev og Bøgeskov. Rød: Søgegrøfter og udgravningsfelter. Blå linie: Elkabeltracé. Baggrundskort © Geodatastyrelsen

Den første professionelle udgravning omfattede gravhøjen ”Sortehøj”, som blev undersøgt, da man i 1974 lavede en ny vej vest for Gullev. Her blev bl.a. fundet en gravlagt bueskytte, der ud over en flot flintdolk også havde fået et kogger med fire pile med flintpilespidser med i graven (fig. 9). Graven er fra dolktiden ca. ca. 2350-1950 f.Kr.

Fig. 9. Sortehøj. Fund af dolk og fire pilespidser i bueskyttegrav fra yngre stenalder.

Derefter blev der i 1990'erne foretaget omfattende udgravninger på og ved Brokbakken, hvor man bl.a. fandt adskillige spor efter bronzestøbning fra yngre bronzealder samt en gravplads med over 25 grave fra ældre jernalder.

Endelig er der i slutningen af 1990erne samt fra 2006-2008 foretaget udgravninger forud for planlagte dybdepløjninger til skovrejsninger. Her er især fundet bopladser med huse/gårde fra ældre jernalder, men også fund fra bronzealderen.

Resultater fra udgravninger på elkabeltracé i 2005-2006

De arkæologiske undersøgelser forud for nedgravningen af to elkabler omfattede kun en ca. 1,6 km lang strækning, men resulterede i fund af mange fortidsminder fra både yngre stenalder, bronzealder og ældre jernalder (fig. 10). Fundene viser, at dette område mange gange i forhistorien har været yderst attraktivt, måske fordi det er placeret på relativt flade arealer på kanten af højdedraget lige oven for Gudenådalen.

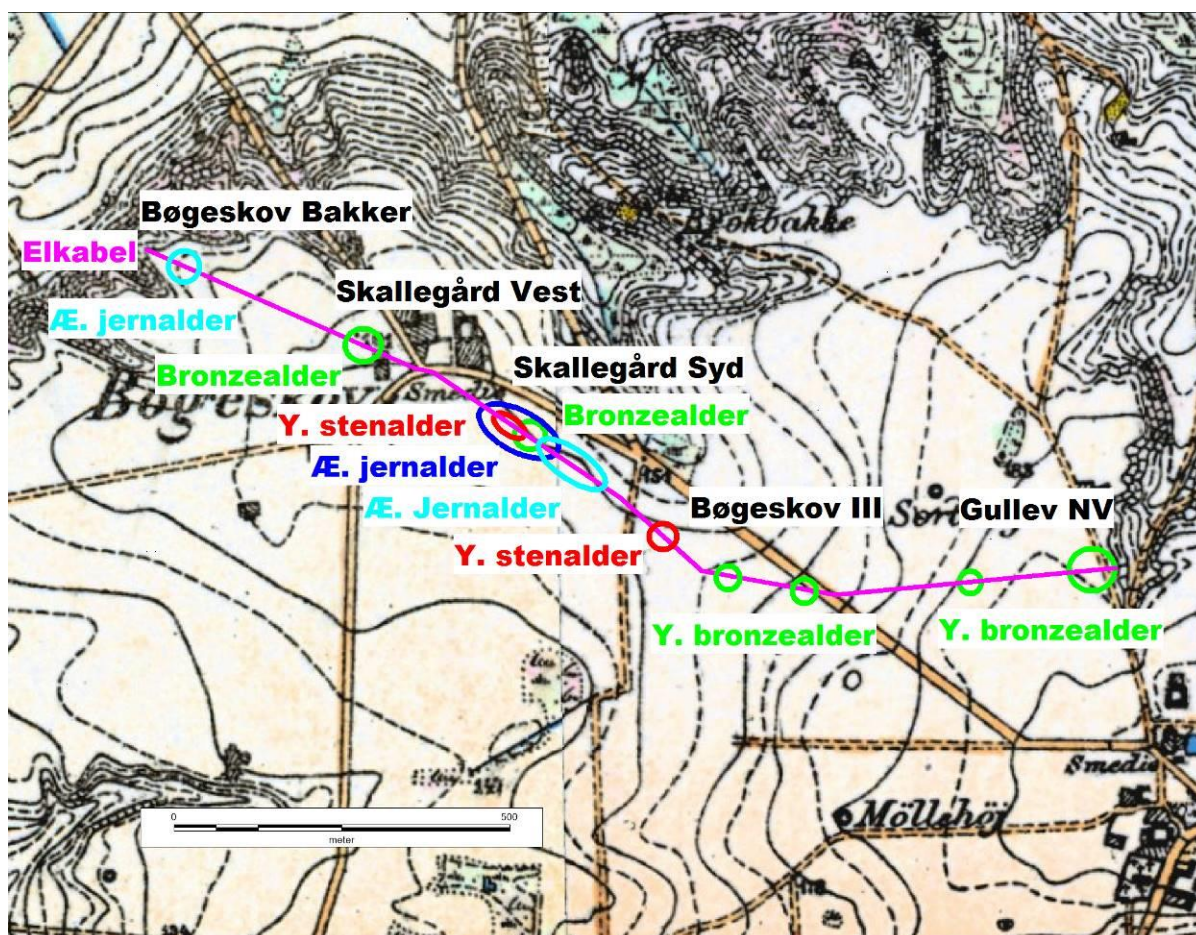

Fig. 10. Arkæologiske lokaliteter på 1,6 km lang strækning mellem Gullev og Bøgeskov. **Lilla linje** viser placering af tracé, **rød** angiver fund fra yngre stenalder, **grøn** fund fra bronzealderen og **blå** er fund fra ældre jernalder. **Sort** angiver de enkelte lokaliteters navne.

Især området lige syd/sydøst for gården "Skallegård" rummede mange spor efter fortidsminder fra et tidsrum på over ca. 2.500 år, nemlig fra ca. 2350 f.Kr. til ca. 150 e.Kr. Men også en række andre steder blev gjort spændende fund.

I det følgende vil de vigtigste resultater af udgravningerne blive kort præsenteret med de ældste fund først og de yngste til sidst.

Yngre stenalder

Før vi begyndte de arkæologiske undersøgelser på elkabeltraceet vidste vi godt, at der var en chance for at gøre fund fra yngre stenalder eller bondestenalderen, som omfatter tidsrummet fra ca. 3950 til 1700 f.Kr. Det skyldtes ikke alene de fine fund fra bueskyttegraven i Sortehøj (se fig. 9), men også flere andre fund i nærheden af traceet (fig. 11). Endnu en formodet bueskyttegrav var fundet i Troldhøj lidt sydvest for Bøgeskov, og på Brokbakken var fundet dårligt bevarede spor efter en hustomt samt bl.a. en flintdolke og en såkaldt skaftskraber.

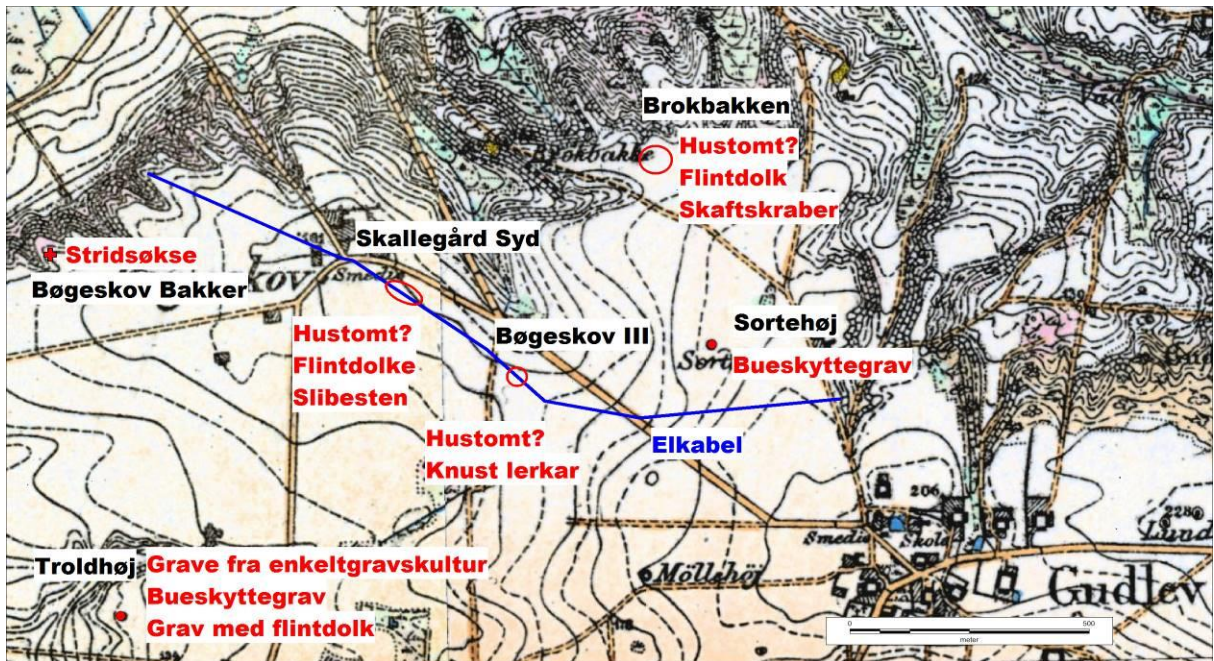

Fig. 11. Gullev. Fund fra enkeltgravskultur og dolktid.

Ved udgravningerne på elkabeltraceet blev der da også to steder fundet bebyggelsesspor fra yngre stenalder (fig. 11). På lokaliteten ”Bøgeskov III” blev fundet betydelige dele af et stort lerkar, der har været ornamenteret på hele overdelen (fig. 12).

Fig. 12. Bøgeskov III. Dele af knust, ornamenteret lerkar.

Fig. 13. Skallegård Syd. Ca. 15 cm lang flintdolke fra dolktiden. Har oprindeligt været længere.

Lerkarret er formodentlig fra en ældre del af dolktiden, dvs. fra tidsrummet mellem ca. 2350 og 1950 f.Kr. og tæt ved fundet blev også fundet enkelte stolpehuller. Vi tror, at der her har ligget et hus og faktisk er det muligt, at dette hus har været i brug på den tid, hvor bueskytten i Sorthøj blev begravet.

Lidt sydvest for gården Skallegård i Bøgeskov har der formodentlig også ligget et hus (fig. 14). Her blev der ved udgravningen af en jernalderboplads også fundet stolpehuller og andet, der med sikkerhed er ældre end jernalderbebyggelsen. Vi tror, at 4-5 stolpehuller beliggende på række viser placeringen af et toskibet hus fra en senere del af dolktiden, måske fra tidsrummet 1950-1700 f.Kr. Datidens toskibede huse havde kun en række stolper ned midt gennem huset til at bære taget. Når vi daterer hustomten til denne tid, skyldes det dels fundet af en flintdolk (fig. 13), men også fund af lerkarskår og stykker af to slibesten til at slibe flintøkser på. Et andet stykke af en flintdolk fra samme tid blev fundet lidt vest for hustomten.

Fig. 14. Skallegård Syd. Spor efter formodet hustomt og nærliggende fund fra dolktiden angivet med rød.

Fundene fra Gullev/Brokbakken/Bøgeskov viser uden tvivl, at højdedraget på kanten til Gudenådalen har været attraktivt i slutningen af bondestenalderen. Der gemmer sig givetvis mange flere fund i området, men vi må også erkende, at bevaringsforholdene indtil videre ikke har været ret gode. Moderne pløjning er gået så dybt, så at der kun er ringe rester tilbage.

Bronzealder.

Vores forhåbninger om at gøre fund fra især yngre bronzealder var betydelige før undersøgelserne på elkabeltraceet. De omfattende spor efter bosættelse og ikke mindst fund fra bronzestøbning på og ved Brokbakken er meget usædvanlige, og det gælder også enkelte rige gravfund i Lundhøje lige øst for Gullev. Derfor er alle nye fund fra især yngre bronzealder yderst velkomne.

Vores drømme blev ikke gjort til skamme. Hele fem eller måske endog seks steder blev der gjort nye fund (fig. 15).

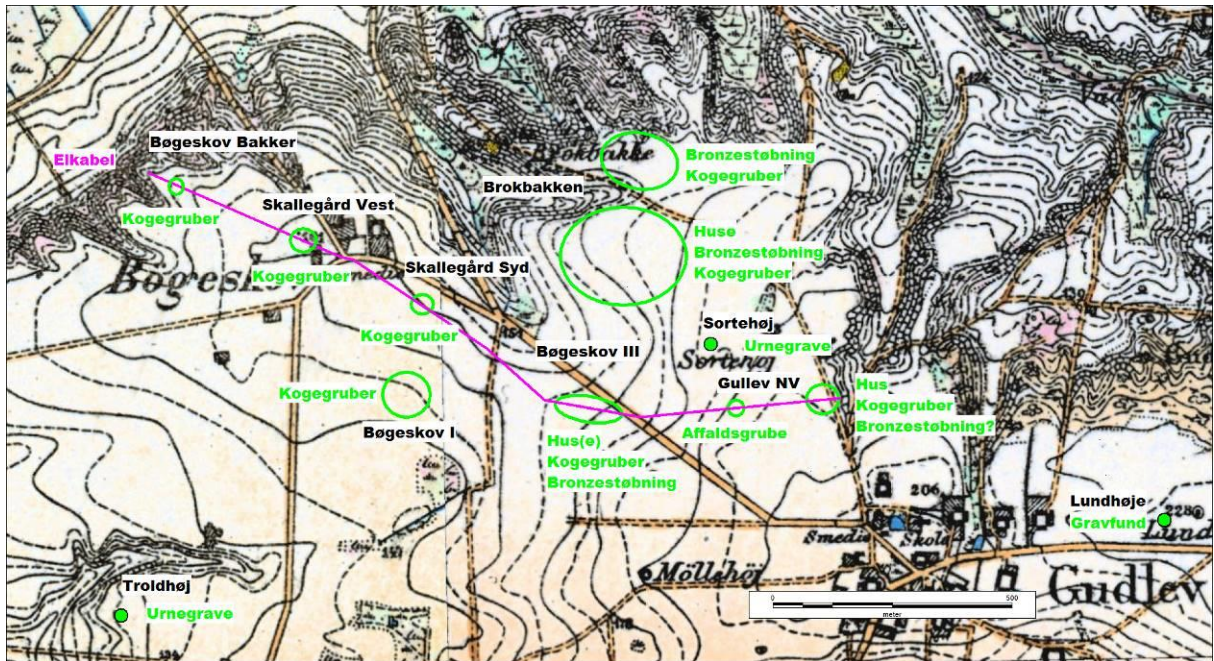

Fig. 15. Gullev. Fund fra bronzealder.

For det første fandt vi mange steder såkaldte ”jordovne” eller ”kogegruber”. En mere præcis betegnelse er ”ild-/kogegruber”, fordi de i bunden ofte har et tydeligt sort lag trækul lige under mange ildsprængte sten (fig. 16).

Fig. 16. Ild-/kogegruber fra henholdsvis Bøgeskov III og Skallegård Vest.

De kan have mere eller mindre rundet bund, men fælles for dem er, at de som regel formodes at have været brugt til madlavning. Vi fandt i alt over 50 af disse gruber på det op til 14 m brede elkabeltrace. Vi har tidligere fundet flere hundrede af disse gruber på og ved Brokbakken og også et betydeligt antal på lokaliteten Bøgeskov I. Vi vil gætte på, at afrøm-

mede vi hele området ved Gullev/Bøgeskov ville der blive fundet langt over 1.000 sådanne ild-kogegruber. Lige syd for Brokbakken er der fundet flere lange rækker af ild-/kogegruber og disse rækker må hver for sig formodes at være anlagt ved en enkelt lejlighed, hvor mange mennesker skulle bispises. Jeg tror det samme er tilfældet med de samlinger af relativt ensartede gruber, som også findes i området. En sådan uorganiseret samling fandt vi på lokaliteten Skallegård Vest, hvor der i det her knap 13 m brede afrømmede felt fandtes 21 ild-/kogegruber på toppen af en svag højning (fig. 17). Her var der ingen spor efter bebyggelse og selv om det ikke kan udelukkes, at der har ligget et samtidigt hus i nærheden, er jeg mere tilbøjelig til at tro, at det ikke har været tilfældet.

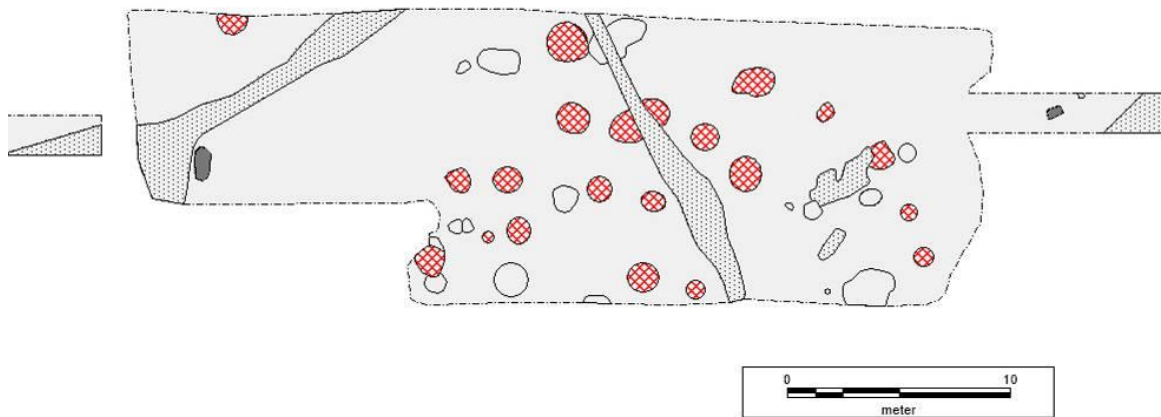

Fig. 17. Skallegård Vest. Uorganiseret samling af ild-/kogegruber på top af højning.

Man kan godt blive lidt træt af at finde så mange ild-/kogegruber, dels fordi der sjældent bliver gjort spændende fund i dem, dels fordi de med de mange sten er 'trælse' at grave sig ned igennem. Noget mere spændende er det at finde spor efter huse og de dertil knyttede aktiviteter, og heldigvis fandt vi to steder hustomter.

Ved Gullev NV fandt vi spor efter et noget mærkeligt treskibet hus (fig. 18).

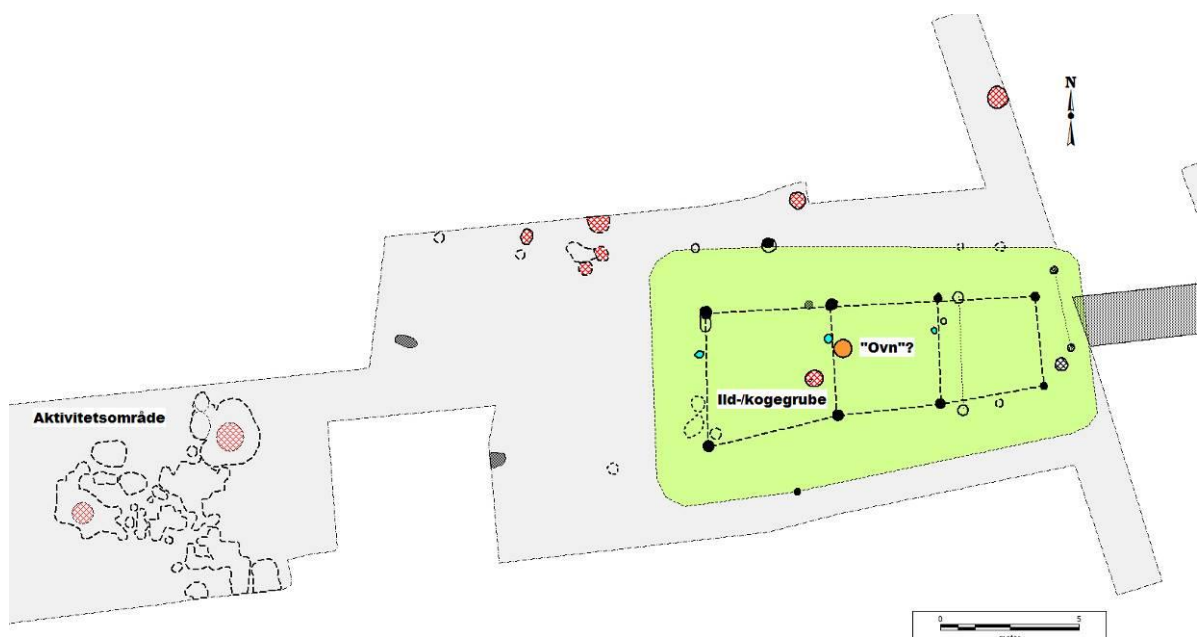

Fig. 18. Gullev NV. Spor efter treskibet hus og dertil hørende aktivetsområde?

Vi kender adskillige eksempler på trapezformede huse fra bronzealderen, dvs. huse der er tydeligt bredere i den ene ende end i den anden. Men huset fra Gullev NV har tilsyneladende været over 9 m bredt i vestenden og under 7 m bredt i østenden og derfor meget bredere mod vest end mod øst. Det kunne se ud til, at de fleste af de klart trapezformede huse er fra ca. 1200-900 f.Kr. og dermed fra midten af bronzealderen. Det er også tilfældet med huset fra Gullev NV, men det forklarer jo ikke husets form. Måske skal den knyttes til den 'ovn', der har været næsten midt i huset (fig. 18). 'Ovnen' havde i bunden et sort askeholdigt lag og der over et massivt lag varmpåvirket og derved rødfarvet ler (fig. 19). 'Ovnen' var placeret nær en ild-/koge-grube, der formodes at have fungeret som husets ildsted og jordovn. Hvad har 'ovnen' været brugt til? Det kunne ligne resterne af en keramikovn, altså en 'ovn' hvori man har brændt lerkar (se nedenfor), men en sådan ville næppe være placeret inde i et hus. Måske skal vi i stedet se 'ovnen' i relation til bronzestøbning. Et andet fund, nemlig grebet til en lille, mulig digel (fig. 20) blev nemlig fundet i aktivitetsområdet lige vest for huset. Den kunne antyde, at der er foregået bronzestøbning på stedet.

Fig. 19. Gullev NV. Ovn under udgravning.

Ovn i snit

Fig. 20. Gullev NV. Greb til en lille digel til bronzestøbning?

Ved Bøgeskov III fandt vi spor efter to huse, hvoraf i hvert fald det lille hus II er fra bronzealderen (fig. 21). Tæt ved det større og usikkert daterede hus I fandt vi to ildsteder, som helt sikkert ikke har været placeret inde i et hus, men ude i det fri. I det ene af disse ildsteder blev der fundet en slibesten (fig. 22). Der er også usikkerhed om denne stens brug, men jeg gætter på, at den i hvert fald har været brugt til slibning og opskærpning af bronzeredskaber. Måske kan den regelmæssige halvkugleformede underdel være brugt til at hamre bronze-genstande i den rigtige form.

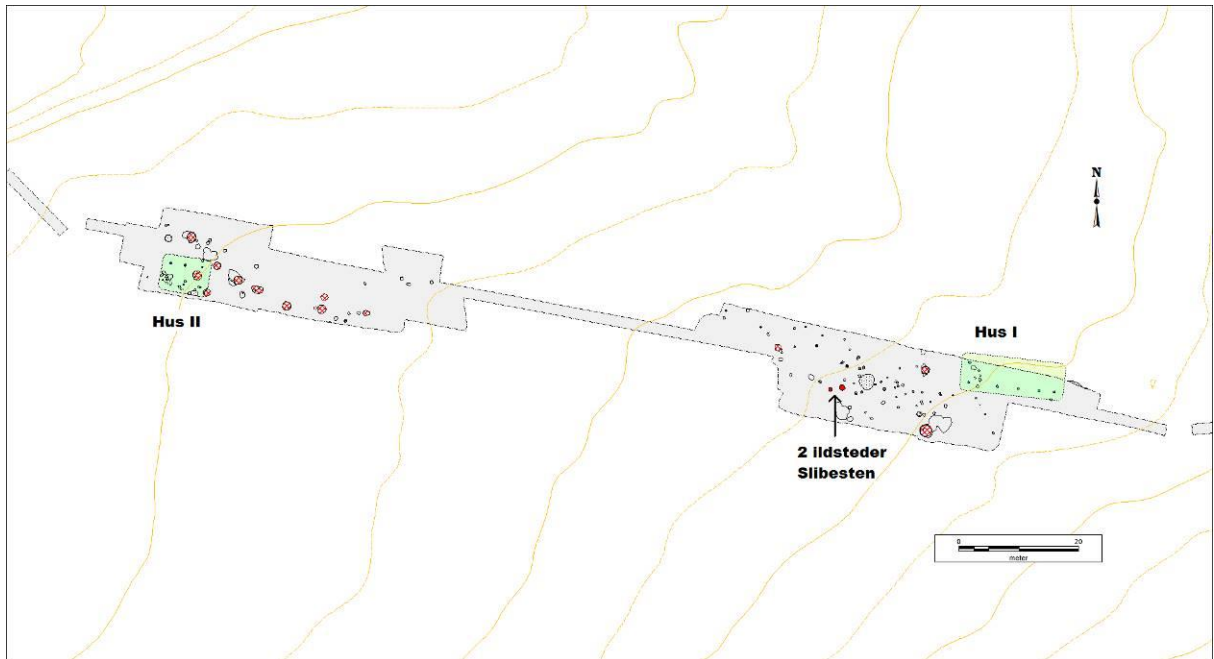

Fig. 21. Bøgeskov III. Oversigtsplan med to langhuse, ild/-koge-gruber og to fritliggende ildsteder.

Fig. 22. Bøgeskov III. Slibesten fundet indlejret i ler i ildsted.

Selv om undersøgelserne på elkabeltraceet kun omfattede en indtil ca. 14 m bred bane over en 1,6 km lang strækning, så viste udgravningerne endnu engang, at området ved Gullev-Bøgeskov rummer mange spor efter bosættelse og aktiviteter i bronzealderen. Jeg er ikke i tvivl om, at fra ca. 1200 til i hvert fald ca. 700 f.Kr. er dette område et af de mest betydningsfulde i museets ansvarsområde, der omfatter hele Viborg Kommune.

Ældre jernalder

I 1991-1992 undersøgte museet mange grave fra ældre romersk jernalder (ca. 0-174 e.Kr.). Blandt gravene var der to usædvanligt velbevarede grave, hvor omfattende dele af skeletterne var bevaret (fig. 23). Ud fra de bevarede knogler og dele af kranierne kunne det ses, at de døde lå sammenbøjede i gravens nordvestdel. Med sig havde de fået et helt sæt lerkar lige fra et stort fad til en lille kop. Da der blev fundet dyreknoget, har man også fået mad med, en god saftig steg var vel passende.

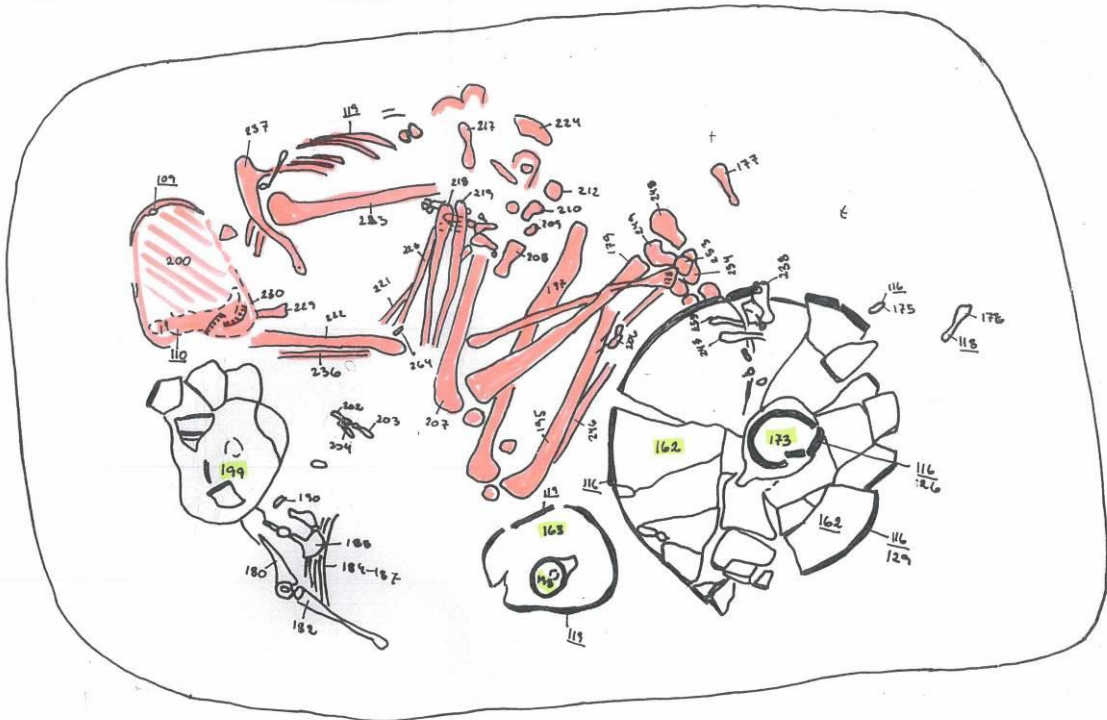

Fig. 23. Brokbakken. Jordfæstegrav med velbevarede dele af den gravlagte (rød) samt medgivne lerkar og mad bevaret i form af dyreknoget (nederst t.v.).

Siden udgravningerne på Brokbakken har vi spurgt os selv om, hvor de begravede i sin tid boede? De efterfølgende omfattende undersøgelser lige syd for Brokbakken viste ingen bebyggelsesspor fra denne tid, så der var det i hvert fald ikke.

Ved udgravningerne på elkabeltraceet fra Gullev til Bøgekølv kom vi måske nærmere et svar. På lokaliteten "Skallegård Syd" fandt vi omfattende spor efter huse og andre anlæg fra ældre jernalder (fig. 24), og de yngste huse kan måske være samtidig med gravpladsen på Brokbakken, selv om der er 500 m fra gravpladsen og den nu lokaliserede boplads.

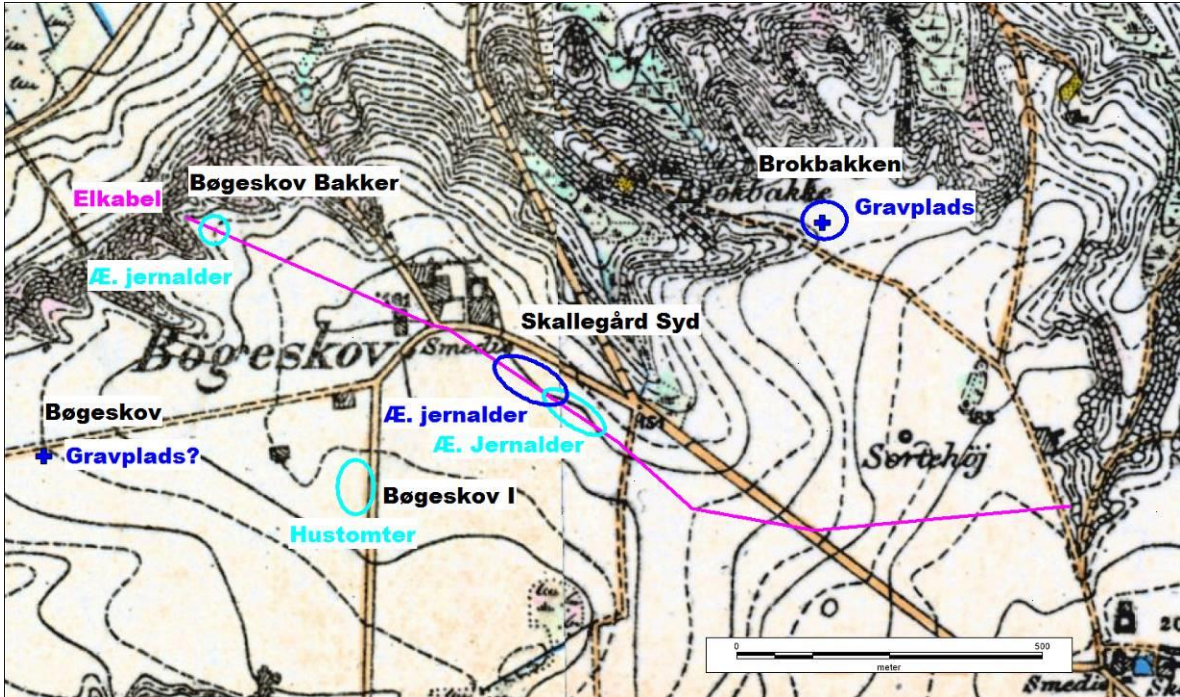

Fig. 24. Gullev. Fund fra ældre jernalder. *Lysblå*: Førromersk jernalder (500-100 f.Kr.). *Mørkblå*: Fund fra sen førromersk og fra ældre romersk jernalder (100 f.Kr. til 174 e.Kr.).

Fundene fra ældre jernalder ved Skallegård Syd var meget omfattende med spor efter mindst 7-8 huse samt en række råstofgruber med bopladsaffald og spor efter ovne (fig. 25). Nogle få af fundene skal præsenteres her.

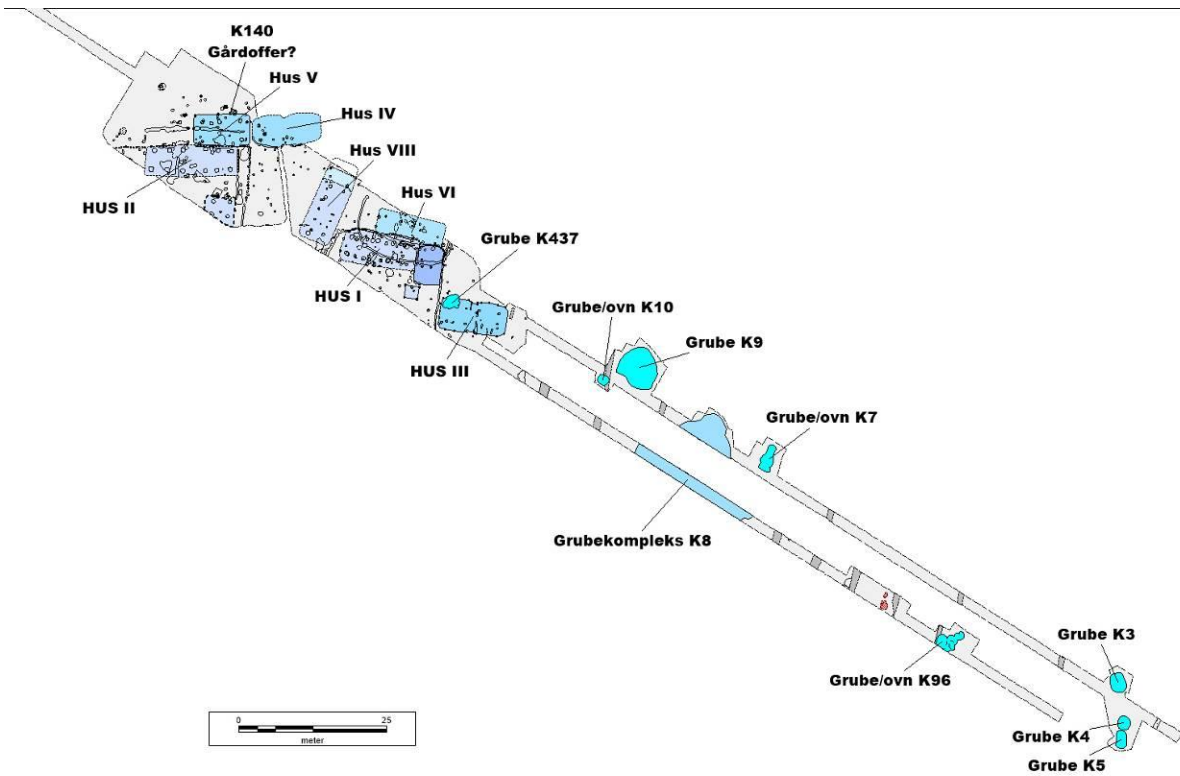

Fig. 25. Skallegård Syd. Samlet oversigt over de væsentligste fund fra ældre jernalder ca. 550 f.Kr. til 174 e.Kr.

Det ser ud til, at man tidligt i jernalderen har været yderst interesseret i råmateriale fra undergrunden, der her består af ler, nogle steder dog lige under et tyndt lag sand. Det såkaldte grubekompleks K8 (fig. 25) var over 20 m i diameter og med en anslået gennemsnitlig dybde på 1 m, så er der her opgravet over 30 m³ råjord! Det kan have været her, at man har hentet ler til bl.a. gulve og vægge til de mange huse, der over flere hundrede år blev anlagt 30-100 m nordvest for gruben.

Men flere mindre gruber er faktisk mere spændende. Det gælder bl.a. den nærliggende grube K7, hvor man først har gravet efter ler, men derefter er hullet blevet brugt til flere forskellige formål (fig. 26-27-28-29).

Fig. 26. Skallegård Syd. Gruber K7 efter afrensning lige under det moderne pløjelag.

Allerede efter afrensningen kunne vi se en hel del rødbrændt ler (fig. 26), og ved at afgrave de øvre lag nåede vi flere steder ned til massive rødbrændte lerlag, der var aflange og nærmest trugformede (fig. 27-28).

Fig. 27. Skallegård Syd. Massivt rødbrændt lerlag.

Fig. 28. Skallegård Syd. Massivt rødbrændt lerlag i et aflangt nærmest trugformet forløb. Bemærk dele af et knust lerkar lige ved siden af laget.

Vi tror, at disse lag er de sidste rester af datidens 'ovne' til brænding af lerkar. Således fandt vi masser af lerkarskår og i et enkelt tilfælde også størstedelen af et knust lerkar liggende lige ved siden af en af disse formodede 'ovnræster' (fig. 28).

Det viste sig, at gruben rummede adskillige rester af sådanne 'ovne' (fig. 29). I det snit, vi lavede i gruben, kunne der i hvert fald udskilles spor efter mindst fire ovne anlagt i forskellige dybder og forskudt for hinanden.

Fig. 29. Skallegård Syd. Massive rødbrændte lerlag i grube K7.

De lerkar, vi fandt i gruberne med 'ovne', var alle fra den tidligste del af ældre jernalder, dvs. fra tiden ca. 500 til 400 f.Kr. (fig. 30). I det trods alt smalle trace fandt vi tre gruber med denne slags ovnrester og dertil kommer yderligere gruber fra samme tid uden spor efter ovne, men med omfattende fund af dele af lerkar. Der må derfor være foregået masseproduktion af lerkar på denne tid ved Skallegård Syd.

Fig. 30. Skallegård Syd. Dele af lerkar fra tidlig ældre jernalder, ca. 500-400 f.Kr.

Med den omfattende produktion af lerkar, så må vi formode, at man også har boet her på dette tidspunkt, og faktisk har vi formodentlig fundet spor efter et dårligt bevaret hus (hus V), der kan være fra denne tid (fig. 31).

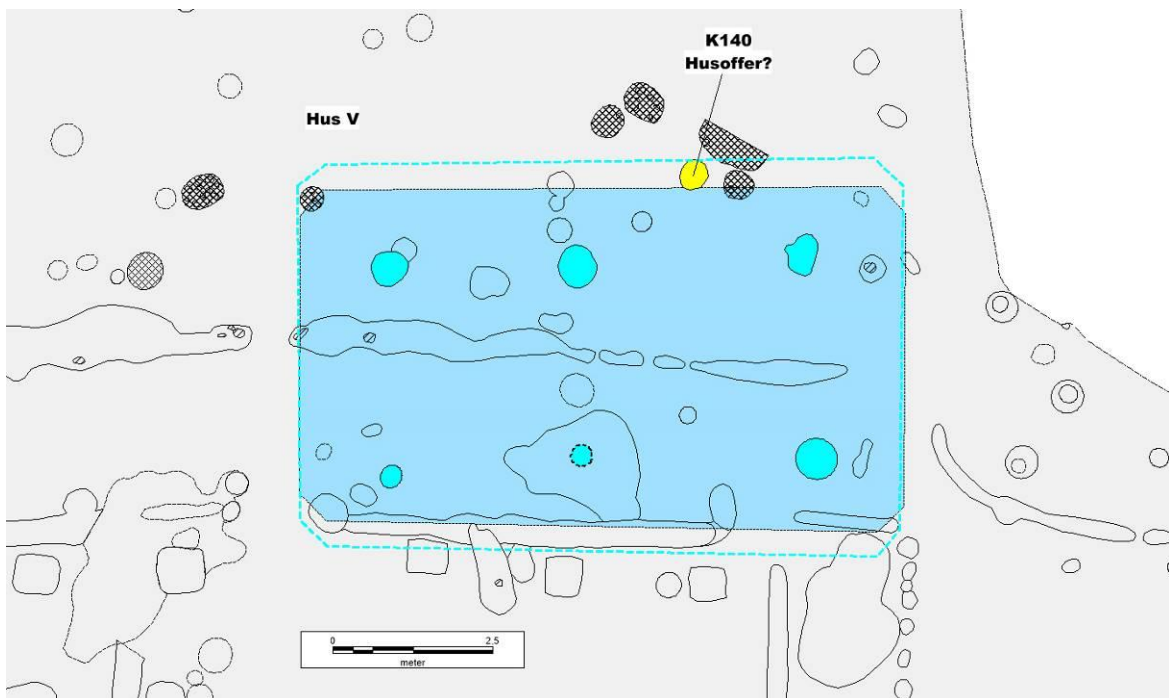

Fig. 31. Skallegård Syd. Dårligt bevaret treskibet hus fra tidlig ældre jernalder?

Blandt en masse andre anlægsspor fandt vi dog kun spor efter hullerne til de stolper, der har båret hele tagkonstruktionen. Derimod fandt vi ikke spor efter sikre indgange og slet ingen spor efter husets vægge. På fig. 31 er der derfor angivet to mulige placeringer af væggen, og placeringen af væggen er faktisk meget vigtig lige netop for dette hus. Det skyldes, at vi også her fandt et usædvanligt anlæg (K140) med dele af knuste lerkar (fig. 32). Lerkarrene er fra tidlig ældre jernalder og dermed fra samme tid som gruberne med resterne af 'ovne' og måske også fra samme tid som huset. Hvis dette anlæg har været placeret lige inden for husets nordvæg, kan det tolkes som et husoffer, men har det været placeret lige uden for, må det nærmere betegnes som et gårdsoffer, hvis det da skal knyttes til huset.

Fig. 32. Skallegård Syd. Anlæg K140 med knuste lerkar i tre niveauer.

Vi har efter udgravningen fået samlet dele af lerkarrene (fig. 33). Det har vist sig, at det nederste lerkar havde den specielle form for 'krave' på randen, vi ofte finder på lerkar, der er lavet på overgangen mellem bronzealder og jernalder, dvs. ca. 500 f.Kr. Dette lerkar har desuden, ret så usædvanligt, tre runde indtryk placeret i en trekant på karsiden (fig. 33 nederst). Sådanne runde indtryk findes af og til, men som regel kun to ved siden af hinanden og i de tilfælde ligner de et sæt øjne. Hvad der er meningen med at placere tre ved siden af hinanden, ved vi desværre ikke, men det forstærker indtrykket af, at der er tale om et offeranlæg. De to andre lerkar har ikke 'krave' på randene, men det øverst placerede lerkar er med sine fire hanke også lidt usædvanligt (fig. 33 øverst).

Fig. 33. Skallegård Syd. Lerkar fra offeranlæg K140. Placeret i den rækkefølge fra oven og ned, som de blev fundet i anlæg K140.

Vi fandt, som det fremgår af fig. 25, også en række andre hustomter ved Skallegård Syd. Et af disse hustomter (hus III) havde spor efter væg og indgange (fig. 34). Det betyder, at vi med stor sikkerhed kan bestemme husets størrelse til ca. 60 m². Her i den tidlige jernalder omkring 400-100 f.Kr. er det en ret typisk husstørrelse, husene var ret små på den tid. I forbindelse med hus III ser det ud til, at huset har været klart adskilt i to-tre rum. I midten et smalt indgangsrum, og mod øst ser det ud til at have været båseskillerum til dyr og dermed været stald. Det indebærer formodentlig, at husets vestende, som i mange andre huse, har været brugt til beboelse.

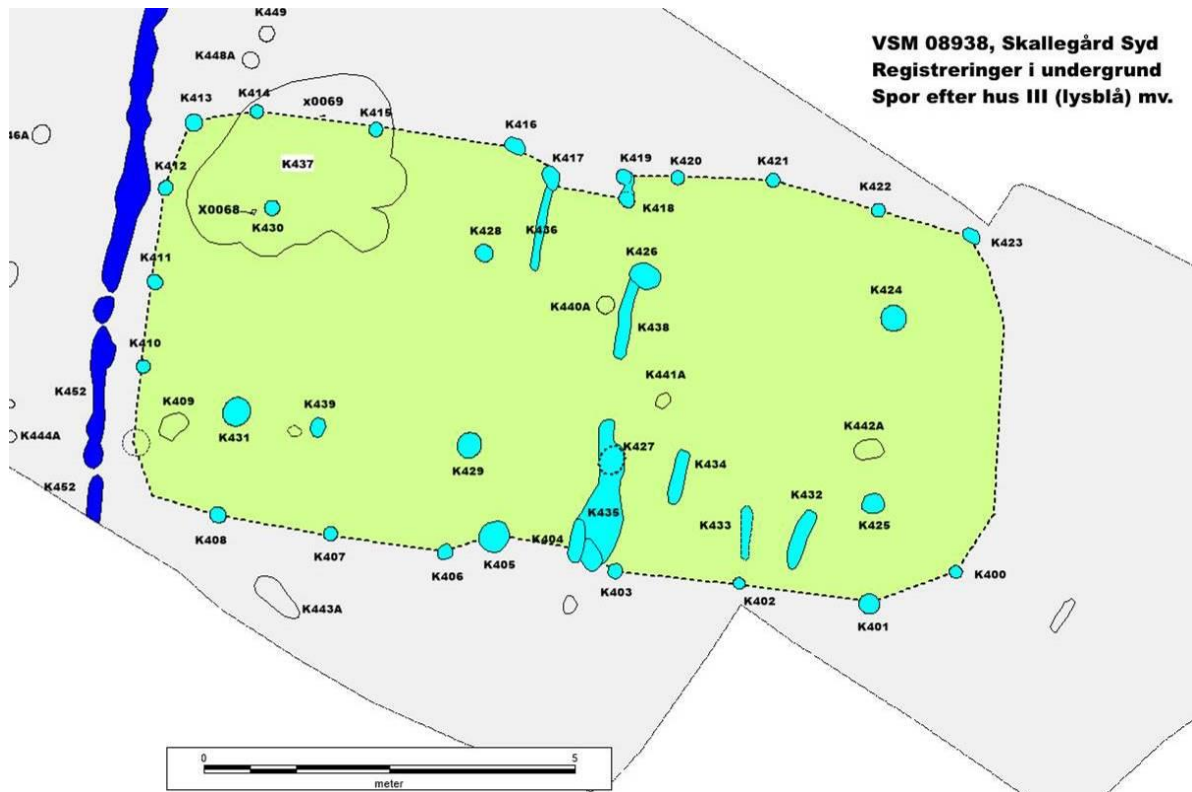

Fig. 34. Skallegård Syd. Spor efter treskibet hus fra førromersk jernalder, ca. 400-100 f.Kr.

Men vi fandt også endnu bedre bevarede hustomter, og her skal især hus I fremhæves. Lige under det moderne pløjelag stødte vi på jernslugger samt en lillestensamling og rester af en rødbrændt lerkappe til et ildsted (fig. 35).

Fig. 35. Skallegård Syd. Rester af ildsted med rødbrændt lerkar og derunder et lag sten.

Det gjorde os yderst forsigtige, og derfor bortgravede vi i første omgang kun det moderne pløjelag i et område omkring ildstedet. Det gav pote, fordi der udover mange små jernslagge kunne ses rester af et lergulv og heri mange små rødfarvede partier (fig. 36).

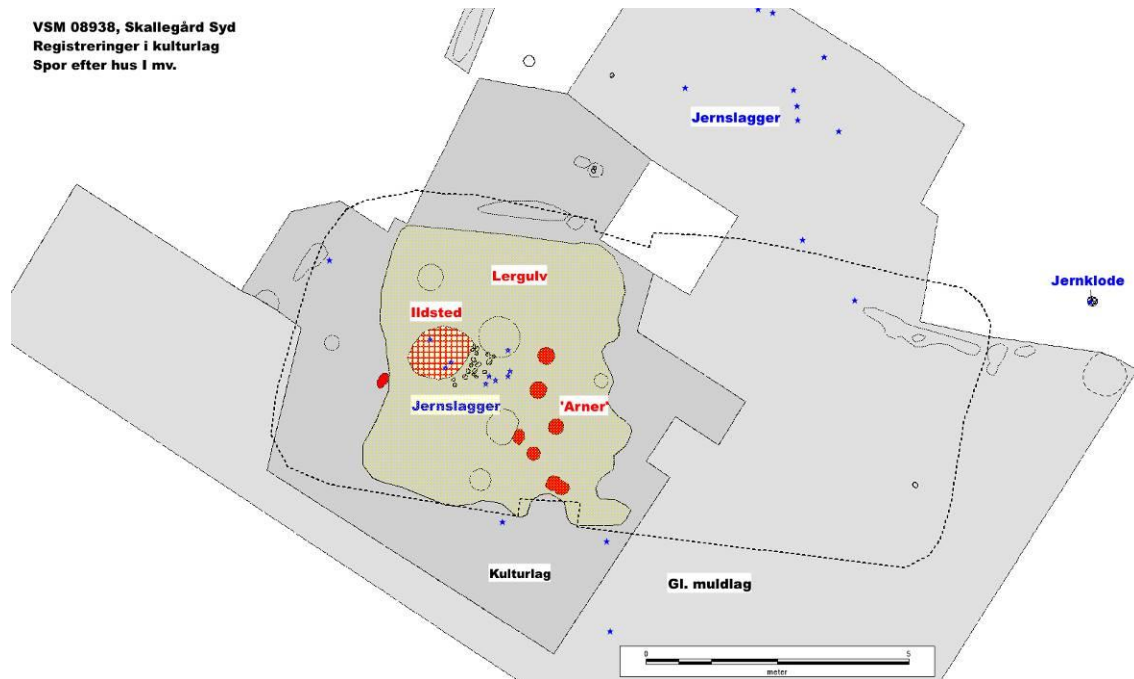

Fig. 36. Skallegård Syd. Hus I. Rester af gulvlag med ildsted (rød skravering) og med rødfarvede partier. Blå stjerner viser fundsteder for nogle af de mange jernslagge. Med sort stiplede linje er angivet husets omrids, sådan som det senere blev konstateret (fig. 39).

De rødfarvede dele af lergulvet skyldes uden tvivl, at der på disse steder er sket en kraftig opvarmning, og da der samtidig lå en del små jernslagge (fig. 37) på eller nedpresset i gulvlaget, er vi ikke i tvivl om, at her er der tale om jernsmedens hus. Smeden har gang på gang opvarmet jern for at lave eller opskærpe jernredskaber.

Fig. 37. Skallegård Syd. Urenset kalotformet jernslagge (tv.), rensed stykke af kalotformet jernslagge (i midten) og små jernslagge fra hus I (th.)

Det er derfor heller ikke mærkeligt, at vi fandt andre af smedens redskaber i resterne af huset. Det drejer sig dels om mange knusesten, hvoraf enkelte også har været brugt som amboltsten samt om slibe-/hvæssesten (fig. 38).

Fig. 38. Skallegård Syd. Knusesten (tv.) samt stykker af slibe-/hvæssesten.

Så velbevarede dele af et hus er vi ikke vant til. Det var derfor med spænding, at vi gravede dybere for at finde ud af, hvordan sporene efter husets konstruktion tog sig ud, når vi nåede ned til undergrunden. Vi blev ikke skuffede. Godt nok var sporene efter selve huskonstruktionen ikke omfattende, idet de bestod af tagstolpehuller til et treskibet langhus. Men i tilknytning til dem fremkom der spor efter en stolpesat palisade, der ikke alene stod i husets nordvæg, men som så ud til at have omgivet hele gården (fig. 39).

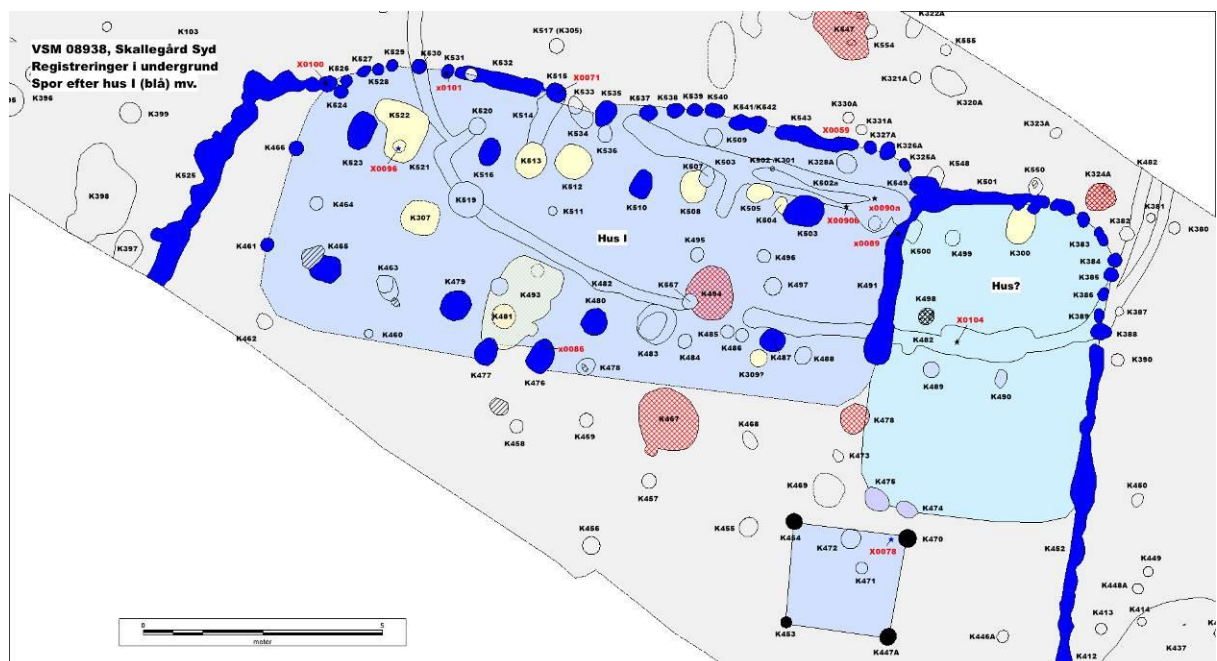

Fig. 39. Skallegård Syd. Spor efter hus I i undergrund. Mørkeblå: Spor efter husets konstruktion og tilhørende palisadehegn.

Hus I er fra midten af ældre jernalder og dermed fra tidsrummet mellem ca. 100 f.Kr. til ca. 100 e.Kr. Det er ikke ualmindeligt, at vi finder spor efter gårde, der har været omkranset med hegn. Men som regel viser sporene af disse hegn, at de har været ret spinkle fletværkshegn, men det har ikke været tilfældet her. Her har hegnet bestået af ret tæt stillede stolper, der været gravet mindst 50 cm ned under den daværende overflade (fig. 40).

Fig. 40. Skallegård Syd. Spor efter fem nedgravede stolper til palisadehegn omkring gården med hus I. Der ses også flere dyregange.

Ved Skallegård Syd er der ikke alene fundet spor efter én, men efter to gårde, der har været palisadeomkransede (fig. 41). De to gårde minder om hinanden i deres layout, idet de udgravede langhuse i begge tilfælde har ligget langs med nordsiden af palisaden. Det kunne ikke umiddelbart afklares, om gårdene har stået på samme tid eller ej, men jeg er mest tilbøjelig til at tro, at gården med hus I er blevet afløst af gården med hus II, og at der i begge tilfælde er tale om smedens gård (i nogle generationer). Det er desuden en nærliggende tanke, at når smeden har boet i landsbyens 'bedste' gård, så har han også været landsbyleder.

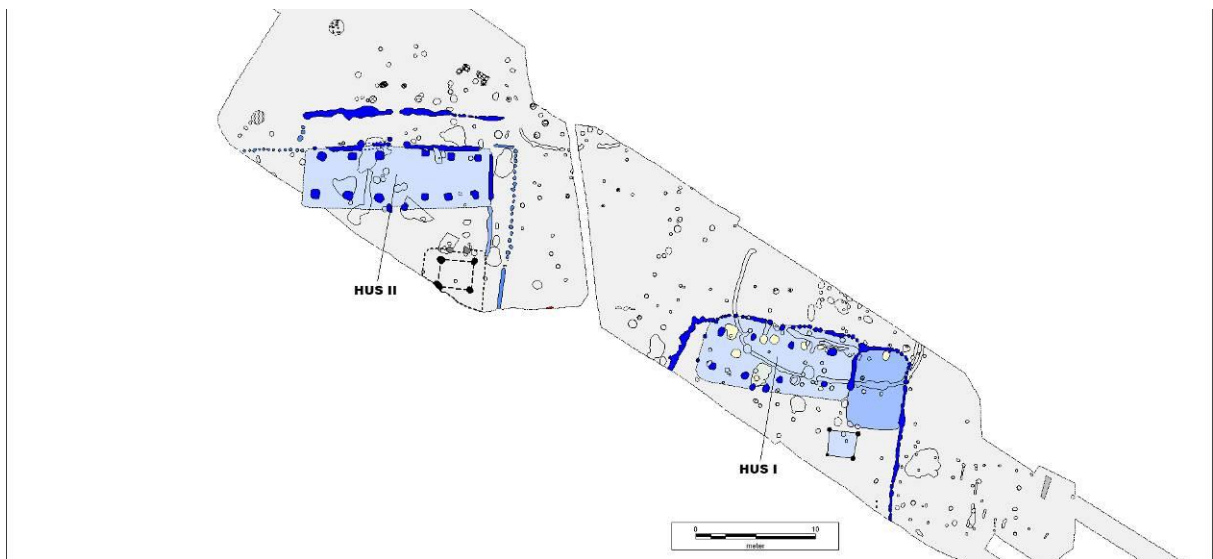

Fig. 41. Skallegård Syd. Gårde (mørkeblå) med palisader.

Ved udgravningen blev der gjort mange fund i området med hustomterne, og det var selvfølgelig ikke bare spor efter smedens aktiviteter, der dukkede op. Der blev således også fundet stykker til mange lerkar, men som regel kun små stykker affald. I enkelte tilfælde blev der dog fundet større stykker, bl.a. et lerbå med afbrudt hank og halvdelen af et lille lerkar (fig. 42).

De yngste fund fra bosættelsen ved Skallegård Syd er fra ældre romersk jernalder ca. 1- 150 e.Kr., og dermed kan de yngste huse/gårde være fra samme tid som gravpladsen på Brokbakken, jf. den oven for omtalte grav med skeletrester (fig. 23).

Fig. 42. Skallegård Syd. Låg med afbrudt hank samt et ca. 11 cm højt 'urtepotteformet' lerkar med hank.

Efter at man omkring 100 e.Kr. flyttede fra landsbyen ved Skallegård Syd, har vi ikke flere spor efter bosættelser. Vi forventer, at der i hvert fald er en landsby fra yngre jernalder/vikingetid ret tæt ved Gullev, men den har vi formodentlig ikke fundet de ringeste spor efter. Ved Skallegård Syd kunne vi se spor efter et større marksystem bestående af N-orienterede højryggede agre, men de kan meget vel høre til Gullev, efter at denne landsby blev etableret, vel engang i 1000-tallet.

De arkæologiske udgravninger på elkabeltraceet fra Gullev til Bøgeskov gav altså usædvanligt mange og til dels omfattende resultater. De viste, at der i dette område stadig er masser af ukendte fortidsminder, selv om den moderne pløjning hvert år tager sin lille bid.

Siden udgravningerne blev afsluttet for ca. 10 år siden, har vi da også foretaget omfattende udgravninger af jernalderlandsbyen ved Skallegård Syd. De sidste år har detektorfolk endvidere gjort en række fine fund, bl.a. stykker af bronzesværd og -dolke fra ældre bronzealder. Fundene omfatter også en lille tveægget pilespids (?) fra bronzealderen. Dertil flere stykker af genstande fra yngre jernalder, bl.a. enkelte stykker af smykker i form af såkaldte fibler (fig. 43). De kan måske vise os, hvor den 'manglende' landsby fra denne tid har været placeret.

Fig. 43. Detektorfund fundet nær Gullev. Bronzespids(?) fra yngre bronzealder ca. 1100-700 f.Kr. og stykke af en såkaldt næbfibel fra germansk jernalder ca. 400-700 e.Kr.

Relevant litteratur

Jørgen Jensen: *Danmarks Oldtid – Bronzealder 2000-500*. København

Bertelsen m.fl.: *Bronzealderens bopladser i Viborg Amt*. Skive Museum

Ethelberg, Per; Nis Hardt, Bjørn Poulsen & Anne Birgitte Sørensen 2003: *Det sønderjyske landbrugs historie: jernalder, vikingetid og middelalder*. Haderslev.

Jensen, Jørgen 2003: *Danmarks Oldtid – Jernalder 500 f.Kr. – 400 e.Kr.* København

Diverse oplysninger:

Viborg Museums j. nr.:	VSM 08936, 08937, 08938, 08939 og 08940
Lokaliteter:	Bøgeskov Bakker, Skallegård Vest, Skallegård Syd, Bøgeskov III og Gullev NV.
Sogn, herred og gl. amt:	Gullev, Houlbjerg, Viborg
Fund og Fortidsminder:	130504-79-83, 86-88, 117 og 119
Kulturarvsstyrelsens j. nr.:	2003-2122-0758
Bygherre:	N1 A/S
Areal:	Ca. 2,25 ha.
Deltagere i udgravningerne:	Sanne Boddum (daglig leder) Mikael H. Nielsen Mogens Sørensen Hans Jørgen Kristensen Rune Lesner Martin Mikkelsen (daglig leder og beretningspligtig)
Entreprenør:	Svend E. Madsen A/S, Bjerringbro

Dokumentationsmaterialet bestående af beretning, tegninger, fund, fotos m.v. opbevares på Viborg Museum, Hjultorvet 4, 8800 Viborg.

Undersøgelsen er betalt af bygherren og Viborg Museum

Om bygherrerapporter

Når der er foretaget en arkæologisk udgravning, der er helt eller delvist finansieret af en privat eller offentlig bygherre, skal der udarbejdes en særskilt rapport til bygherren. Bygherrerapporten skal være almindeligt tilgængelig, præsentere udgravningens resultater og sætte dem i sammenhæng med det omgivende landskabs kulturhistorie.¹

Viborg Museum har besluttet at udgive museets bygherrerapporter i en fortløbende serie. Ældre numre kan købes for 20 kr. (medmindre andet er anført) ved henvendelse til museet.

Liste over Viborg Museums bygherrerapporter

1. Båndruplund – en boplads fra bronzealder og tidlig jernalder. Martin Mikkelsen. 2004.
2. Nordentofte, Skals – en boplads fra sen yngre stenalder, bronzealder og tidlig jernalder. Martin Mikkelsen og Mikael H. Nielsen. 2004.
3. Brokbakken – en samlingsplads fra bronzealder og en gravplads fra ældre jernalder. Martin Mikkelsen og Mikael H. Nielsen. 2004.
4. Lynderup SV – et aktivitetsområde fra sen yngre stenalder og bronzealder. Martin Mikkelsen og Mikael H. Nielsen. 2006.
5. Teglværksvej – en boplads fra ældre bronzealder. Martin Mikkelsen. 2005.
6. Klejtrup Syd – en boplads fra sen yngre stenalder / tidlig ældre bronzealder. Marianne Høyem Andreasen. 2005.
7. Krogen, Aidt. Gravplads, huse, kirke og agersystemer fra jernalder og middelalder. Njal J. Geertz og Astrid Skou Hansen. 2012.
8. Højvangen, Ørum. Kamilla Fiedler Terkildsen og Martin Mikkelsen. Under udarbejdelse.
9. Stenshede – en gravhøj og andre fund fra yngre stenalder. Sanne Boddum og Martin Mikkelsen. 2006
10. Ørum Sportsplads – et aktivitetsområde fra ældre jernalder. Mikael H. Nielsen. 2005
11. Sundstrup Øst – en boplads fra yngre stenalder. Mikkel Kiildsen. 2006.
12. Ettrupvej, Fjelsø – to aktivitetsområder fra bronzealder eller jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen. 2006.
13. Løvel Syd - bebyggelse spor fra yngre bronzealder og ældre germansk jernalder. Malene R. Beck & Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2006.
14. Skaldehøj og Arildsvej - to bopladser fra førromersk jernalder. Mikkel Kiildsen. Under udarbejdelse.
15. Liseborg- et forsvarsværk fra tidlig førromersk jernalder. Dorthe Kaldal Mikkelsen 2009.
16. Lindum syd – langhus fra middelalderen. Jesper Hjerminde. 2006.
17. Søhuset, Viborg - på kanten af middelalderbyen. Marianne Greve Iversen. 2006.
18. Formyre SØ - hustomt og grave fra sen ældre bronzealder - fladmarksgravpladser fra tidlig jernalder. Martin Mikkelsen. 2009.
19. Tindbækvej 25 - Gravhøj fra enkeltgravskultur. Martin Mikkelsen og Mikkel Kiildsen. 2007.
20. Langmosegård - en boplads fra yngre bronzealder. Martin Mikkelsen. 2007.
21. Løgstrup SØ - en boplads fra yngre jernalder - aktivitetsspor fra yngre bronzealder. Sanne Boddum, Mikkel Kiildsen & Mikael H. Nielsen. 2007.
22. Viborg Vestermark - Bopladser fra bronzealderen. og Martin Mikkelsen. Under udarbejdelse.
23. Ridder Munks Vej - En gravplads m.m. fra stenalder, bronzealder og jernalder. Sanne Boddum og Martin Mikkelsen. 2007
24. Rødding SV - bebyggelse fra yngre bronzealder og ældre førromersk jernalder. Mikkel Kiildsen. 2009.
25. Randrup Mølle – et langhus med forsænket østende fra yngre stenalder. Sidsel Wåhlin og Martin Mikkelsen. 2008.
26. Spangsdal II og Gl. Asmild. Gårdsanlæg fra Middelalder og nyere tid. Mette Klingenberg og Lars Ager-snap Larsen. 2010.
27. Bjerring Hede - bopladser og gravplads fra ældre jernalder . Asger V. Amundsen, Tobias Danborg Torfing og Martin Mikkelsen 2012.
28. Liseborg Høje - bopladser fra yngre bronzealder - begravelse i vognfading fra vikingetid. Elin Vanting & Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009.
29. Stenshede Syd - Gravhøj fra enkeltgravskultur - bopladser fra yngre bronzealder og ældre jernalder. Claus Sørensen og Martin Mikkelsen. 2009.
30. Hjortdalgård - en boplads fra ældre jernalder. Claus Frederik Sørensen og Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009
31. Sønder Mose - en bebyggelse fra ældre bronzealder. Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009.
32. Rådmandshus – bebyggelse fra yngre vikingetid og ældre middelalder på Viborg Vestermark. Mikkel Kiildsen. 2009.
33. Højlund Spangsdal I – landsby fra yngre jernalder. Sanne Boddum. 2009.

¹ Kulturarvsstyrelsen: Retningslinjer for udformning af rapport til bygherre/anlægsmyndighed

34. Rugballegård – brandgrave og boplads fra førromersk jernalder. Martin Mikkelsen. 2009.
35. Kokær Høj – bebyggelse fra jernalder. Mikkel Kiildsen. 2009.
36. Birgittelyst – boplads og aktivitetsområde fra yngre bronzealder og førromersk jernalder samt vejforløb fra historisk tid. Jakob Westermann og Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009.
37. Ørum Industrivej – boplads fra yngre bronzealder og førromersk jernalder. Elin Vanting. 2009.
38. Mølgård, Resen – boplads fra førromersk jernalder. Martin Mikkelsen, Mikkel Kiildsen, Kamilla F. Terkildsen. 2009.
39. Iller – en bebyggelse fra yngre jernalder. Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009.
40. Toftumvej, Mønsted. Jættestuetomt fra yngre stenalder samt boplads fra romersk jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen. 2009.
41. Hulbækvej 31 – boplads og grave fra ældre jernalder. Martin Mikkelsen. 2009.
42. Hørup – bebyggelsesspor fra ældre og yngre jernalder. Mikkel Kiildsen & Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009.
43. Tindbæk Hestehave – en boplads fra yngre stenalder samt en boplads og en urnegrav fra yngre jernalder. Sanne Boddum. 2010.
44. Møllegård, Klejtrup – boplads fra sen yngre stenalder og bronzealder. Sanne Boddum. 2010.
45. Neder Hallum, Ravnstrup – bebyggelse og aktivitetsspor fra germansk jernalder og vikingetid. Mette Klingenberg. 2010.
46. Løgstrup Nord – bebyggelse fra yngre stenalder til førromersk jernalder. Mikkel Kiildsen. 2010.
47. Haugårdvej 17 – en bebyggelse fra yngre bronzealder. Lars Agersnap Larsen. 2010.
48. Ørndrup Vest – aktivitetsspor fra yngre stenalder og bebyggelse fra yngre bronzealder og ældre jernalder. Sanne Boddum. 2010.
49. Skals Nord – en bebyggelse fra yngre bronzealder og/eller tidlig førromersk jernalder. Lars Agersnap Larsen. 2010.
50. Hestdalvej, Viborg Vestermark – bebyggelse fra yngre vikingetid og ældre middelalder. Mikkel Kiildsen. 2011.
51. Hjarbækvej – en lille samlingsplads fra yngre bronzealder. Lars Agersnap Larsen. 2011.
52. Tapdrup Vest – bebyggelse og aktivitetsområde fra ældre jernalder samt overpløjet gravhøj fra yngre stenalder. Mikkel Kiildsen 2011.
53. Troelstrup – bebyggelse fra ældre jernalder. Mikkel Kiildsen 2011.
54. Duehøj Syd – boplads og begravelser fra bronzealderen. Martin Mikkelsen 2011.
55. Toftum – boplads fra ældre jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen
56. Hvolris Skovbakke, Hvolris Jernalderlandsby. Martin Mikkelsen
57. Låstrup Bakken – boplads fra yngre bronzealder. Bente Grundvad, Sidsel Wählin, Kamilla Fiedler Terkildsen og Martin Mikkelsen.
58. Kragssøgård - boplads fra yngre bronzealder. Martin Mikkelsen 2011.
59. Liseborg Høje II - Små treskibede huse fra y. stenalder. Kamilla Fiedler Terkildsen og Martin Mikkelsen 2011.
60. Korsbakken og Havhus - bebyggelse fra yngre romersk - ældre germansk jernalder Bente Grundvad Nielsen og Kamilla Fiedler Terkildsen 2011.
61. Domsdalsgård - gravplads fra ældre romersk jernalder, - landsby fra ældre og yngre germansk jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen og Sanne Boddum. 2011.
62. Bygdalgård – bebyggelse fra yngre stenalder til slutningen af bronzealderen. Mikkel Kiildsen & Sidsel Wählin 2012.
63. Kærgård, Daugbjerg. En landsby med tekstilproduktion fra yngre jernalder. Mette Klingenberg og Kamilla Fiedler Terkildsen. 2012.
64. Spangsdal II – Boplads fra yngre bronzealder og/eller ældre jernalder. Sanne Boddum. 2012.
65. Abildal. En boplads fra sen yngre stenalder, samt brandgrave fra yngre bronzealder. Lars Agersnap Larsen. 2012.
66. Mammen Søndervang – bebyggelse og aktivitetsområde fra yngre bronzealder. Mikkel Kiildsen. 2012.
67. Kvorning 9a – boplads fra yngre bronzealder – gravplads og bebyggelse fra yngre romersk jernalder. Sanne Boddum 2012.
68. Hulbættet ved Liseborg - nye resultater. Astrid Skou Hansen 2012.
69. Selli Ager, Aidt. En urnegrav med ringgrøft fra sen førromersk jernalder og en gravplads fra ældre vikingetid. Marianne Greve Iversen, Martin Mikkelsen og Astrid Skou Hansen 2012.
70. Aalestrup. - To bebyggelser fra førromersk jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen 2012.
71. Rishøjen - bebyggelse fra yngre stenalder og bebyggelse og gravplads fra yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder samt tre grave i én, måske fra yngre jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen 2012.
72. Begravelse og kirkegårdshegn fra Sct. Mathias kirkegård i Viborg. Jesper Hjeremind 2012.
73. Asmild Klostervej. Bebyggelse fra yngre bronzealder og ældre middelalder. Lars Agersnap Larsen 2013.
74. Nederhede. Aktivitetsområde fra yngre stenalder. Kamilla Fiedler Terkildsen 2013.
75. Spangsbjerg. Bebyggelse og skattefund fra yngre jernalder. Astrid Skou Hansen 2014.

76. Linjearkæologi på et Naturgasprojekt. Martin Mikkelsen 2014
77. Vammen - bebyggelse fra vikingetid/tidlig middelalder. Lotte Bach Christensen 2014
78. Spangsdal II - Flere faser af et gårdsanlæg i Gl. Asmild fra middelalder/renæssance frem til 1800-tallet. Lars Agersnap Larsen
79. Hulager – bebyggelse fra ældre bronzealder. Casper Sørensen 2014.
80. Arkæologi i lange linjer. 92 km arkæologi · 73 fortællinger · 5.000 års historie 2015
81. Stanghedevej 13 – bebyggelse fra yngre jernalder. Mikkel Kiildsen 2015
82. Asmild Mark SV. Bebyggelse fra bronzealderen. Casper Sørensen 2015
83. Vestre Skivevej, Kopperup – Bebyggelse fra yngre jernalder. Ida Westh Hansen 2015
84. Gullev-Bøgeskov. Bopladsfund fra stenalder, bronzealder og jernalder. Martin Mikkelsen 2016
85. Sct. Ibs Gade 41, Viborg. En stenkælder. Rikke Isler 2016

